

Social- och hälsovårdsutskottet

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik Mat2030 Finsk mat för oss och för världen

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik Mat2030 Finsk mat för oss och för världen (SRR 2/2017 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- livsmedelssäkerhetschef Sebastian Hielm, jord- och skogsbruksministeriet
- livsmedelsöverinspektör Minna Huttunen, jord- och skogsbruksministeriet
- regeringsråd Merja Sandell, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Sirpa Sarlio-Lähteenkorva, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Arja Lyytikäinen, Livsmedelssäkerhetsverket
- specialforskare Heli Kuusipalo, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- direktör Heli Tammivuori, Livsmedelsindustrieförbundet rf
- vice verkställande direktör Veli-Matti Aittoniemi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- jurist Tiina Vyyryläinen, Finlands Dagligvaruhandel rf
- professor Pertti Mustajoki
- professor Matti Uusitupa.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Redogörelsen om livsmedelspolitiken lägger fast de mål och de viktigaste fokusområden som det är meningen att förvaltningsområdena ska arbeta för. Regeringen hörde en lång rad experter och intressenter när redogörelsen utarbetades, och för varje område anges det tydliga och konkreta åtgärder för att målen ska nås. Enligt utskottet är det bra att det efter riksdagsbehandlingen av redogörelsen utarbetas en verkställighetsplan för att följa upp och utvärdera hur målen uppnås.

Samtidigt konstaterar utskottet att avsnittet om folkhälsa är ganska kortfattat och till stor del fokuserat på livsmedelssäkerhet. Redogörelsen hade mer kunnat lyfta fram rekommendationerna från statens näringsdelegation.

Utlåtande ShUU 4/2017 rd

Mat och folkhälsa

Som det sägs i redogörelsen har maten stor betydelse för att främja människors hälsa och välbefinnande. Enligt redogörelsen är för litet intag av grönsaker, fisk och fullkornsprodukter och för stort intag av salt och mättat fett de problem som påverkar folkhälsan mest. De livsstilsrelaterade vårdkostnaderna uppgår till drygt två miljarder euro om året, enligt redogörelsen. Därutöver ökar kostnaderna av bland annat större sjukfrånvaro och ökande arbetsförmåga.

Punktskatten på sötsaker, glass och läsk avskaffades den 1 januari 2017. Detta har ansetts öka konsumtionen av sötsaker, choklad och glass och anknyttande skadeverkningar (bl.a. karies, fetma inklusive följsjukdomar). När sötsaksskatten slopades, ansåg utskottet det beklagligt att man i stället för att ändra syftet med skatten och bredda skatteunderlaget helt och hållet slopade punktskatten på sötsaker och glass och inte gick in för att revidera skatten i en mer hälsofrämjande riktning (ShUU 6/2016 rd). Utskottet välkomnar förslaget att det utreds om konsumentvanorna och produktutvecklingen i fortsättningen kan styras mot livsmedel av bättre näringsmässig kvalitet.

I fråga om livsmedel och hälsa har Finland ett gott rykte internationellt bland annat tack vare vår hälsosamma skolbispisning och livsmedelsindustrins produktutvecklingskompetens. Utskottet anser att beskattning baserad på hälsoaspekter kan skapa extra incitament för en produktutveckling som stödjer målen för hälsa och välbefinnande och samtidigt är samhällsekonomiskt vettig. Hälsosammare livsstil och prevention av folksjukdomar spelar en framträdande roll för att regeringens spetsprojekt för att främja hälsa och välfärd och minska ojämlikhet ska ge bra resultat.

Utskottet håller med regeringen om att det i alla konsumentgrupper måste vara lätt att göra matval som är bra för hälsan. Det förutsätter att konsumenterna har både förmåga och möjlighet att medvetet gå in för hälsosamma matval. I dag förväntar sig konsumenterna inte bara information om hälsofaktorer utan också i allt större utsträckning också öppen information om matens ursprung och produktionsmetoderna. Möjligheterna att träffa hälsosamma val kan förbättras bland annat om matservicen håller högre standard och är lättare tillgänglig. Med avseende på befolkningens hälsa spelar möjligheter att påverka kompetensen i kostfrågor, utbildningen och matfostran en viktig roll, likaså insatser för ansvarsfull marknadsföring av livsmedel.

Forskning och datalager

I avsnitten om forskning och datalager sägs det att vi har bra närings- och hälsokunskaper om personer i arbetsför ålder, men att läget är sämre beträffande barn, unga, invandrare och äldre. Vi har studier från Institutet för hälsa och välfärd att tacka för att vi har goda kunskaper om kost och näring bland vuxenbefolkningen. Än så länge är studier om barn och unga bara på planeringsstadiet. Utskottet menar att dokumentationen om näringsstatus inom alla befolkningsgrupper behöver förbättras. Det kan gärna skrivas in bland åtgärderna och beaktas i genomförandet av redogörelsen.

I datalagren ingår den nationella livsmedelsdatabasen Fineli som drivs av Institutet för hälsa och välfärd. Trots det behövs det bidrag från andra användare för att analyserna ska kunna utvecklas och databasen uppdateras. Fineli är en viktig informationskälla också för små och medelstora fö-

Utlåtande ShUU 4/2017 rd

retag som behöver information om sammansättningen i livsmedel för obligatorisk märkning av livsmedel.

Utöver att hälsosam mat ger människor större välbefinnande kan den också ge företag större konkurrenskraft. Efterfrågan på hälsosam mat ökar internationellt och vi kunde dra större nytta av vår kompetens och våra kunskaper om bland annat olika produkter (xylitol samt kolesterolsänkande, glutenfria och laktosfria produkter och kost med låg salthalt) för att introducera dem på en internationell marknad.

Kommunernas och landskapens uppgifter

I redogörelsen föreslås regionerna få en starkare roll i arbetet för att främja hälsosamma matvaror. Kommunerna ska uppmuntras att följa näringsrekommendationerna i sin upphandling. Vidare ska man satsa på att servera god och hälsosam mat inom barnomsorgen, i skolorna och på universiteten. Utskottet välkomnar att den nya rekommendationen om skolmat innehåller heltäckande kriterier för kostkvaliteten för upphandling av livsmedel och matservice. Det är första gången som sådana kriterier ingår i rekommendationerna.

Enligt den föreslagna lagen om ordnandet av social- och hälsovården ingår det i både kommunernas och landskapens ansvar att främja hälsa och välfärd (RP 15/2017 rd). I vård- och landskapsreformen bör större avseende fästas vid arbetsfördelningen och samarbetet mellan kommuner och landskap, bland annat för att det är kommunerna som kommer att ansvara för maten på daghem och i skolor. Vidare är det viktigt att förbättra tillgången till legitimerade näringsterapeuter eftersom det funnits stora skillnader i tillgången mellan kommunerna.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att jord- och skogsbruksutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 20.4.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Sanna Lauslahti saml
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv

Utlåtande ShUU 4/2017 rd

medlem Vesa-Matti Saarakkala saf
medlem Annika Saarikko cent
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Martti Talja cent
ersättare Satu Taavitsainen sd
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.